

Innst. S. nr. 264

(2000-2001)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund om å gjennomføre tiltak slik at hensynet til matvaretrygghet og dyre- og folkehelse blir bedre ivaretatt i Norges handelsavtaler med andre land

Dokument nr. 8:72 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne mener at alle aktører i den norske politiske debatten må være villige til å vektlegge matvaretryggheten langt mer som basis både for norsk landbrukspolitikk og internasjonal handelspolitikk. På denne bakgrunn må vi gjennomgå vår egen politikk og også se på den innvirkning våre handelsavtaler kan ha på vår situasjon.

De senere matskandalene i Europa kan knyttes til at landbrukspolitikken har hatt stadig billigere mat som hovedmål, og at handel med husdyr og dyreprodukter har vært et hovedvirkemiddel for å nå dette målet. Dette har ført til økende handel over lengre distanser og større enheter både i primærproduksjon, foredling og omsetning. Eksperter og politikere mener nå det må lages andre handelsregler for slike varer enn for andre industrivarer.

Forslagsstillerne mener det vil være ulogisk og risikabelt å fortsette en landbrukspolitikk som kan føre til større enheter i primærproduksjon og foredling, økt økonomisk press mot bøndene, redusert innenlands produksjon, samt nedlegging av enda flere slakterier. Det er videre nødvendig å endre de internasjonale handelsreglene. Krav til helse- og smittedokumentasjon må økes, og kontrollen må bli så streng at epidemier ikke kan spres over landegrensene. Kostnader knyttet til kontroll og dokumentasjon må belastes de aktuelle varepartier. Videre må sikkerhetsklausuler i internasjonale handelsavtaler endres slik at hensynet til folke- og dyrehelse kan ivaretas uten fare for økonomiske eller handelsmessige represalier. Det bør også utredes å etablere katastrofefond for dekning av økonomiske skader som følge av epidemier. Endelig peker forslagsstillerne på at WTO-avtalens jordbruksdel har som siktemål en friest mulig verdenshandel for å redusere

matprisene, og at avtalen ikke bør utvides før matvaretryggheten er sikret på en god nok måte.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen treffe tiltak slik at hensynet til matvaretrygghet og dyre- og folkehelsen blir bedre ivaretatt i Norges handelsavtaler med andre land. Planer for nasjonale tiltak bes lagt frem i proposisjonen om jordbruksoppjøret for 2001-2002."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erling Brandsnes, Gunnar Breimo, Mimmi Bæivi, Karin Kjølmoen, Kjell Opseth og Rita Tveiten, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm og Jon Lilletun, fra Høyre Ansgar Gabrielsen og Ivar Kristiansen, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm, fra Senterpartiet, lederen Morten Lund, fra Venstre, Leif Helge Kongshaug og representanten Terje Knudsen, viser til at landbruksministeren i brev til næringskomiteen 9. mai 2001 (vedlagt) varsler at totalvurderingen av EØS-avtalen skal legges frem for Stortinget innen utgangen av år 2001, slik som foreslått av regjeringen Bondevik i St.prp. nr. 6 (1998-1999). I den forbindelse vil Stortinget gis anledning til å vurdere om dagens ordninger totalt sett er tilfredsstillende. Komiteen har merket seg forslagsstillerens standpunkt om å få utredet mulig etablering av nasjonal og internasjonale katastrofefond for dekning av økonomiske skader som følge av epidemier. Komiteen viser for øvrig til departementets svarbrev og omtalen av katastrofefond i dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til merknader i Innst. S. nr. 224 (2000-2001), og vil understreke at det primært må være staten som har det fulle økonomiske ansvar for følger av handel med levende dyr. Disse medlemmer viser videre til at Regjeringen innen utgangen av 2001 skal legge en totalvurdering av EØS-avtalen frem for Stortinget, og forutsetter at dette vil gi anledning til å vurdere dagens ordninger. Disse medlemmer viser til at regjeringen Bondevik ved framleggelsen av St.prp. nr. 6 (1998-1999) understreket at sikkerhetsklausulen skulle brukes aktivt dersom folke- eller dyrehelsen er satt i fare, og mener dette fortsatt er avgjørende for å sikre hensynet til matvaretrygghet og dyre- og folkehelse.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til at dette dokument 8-forslag ble lagt fram 14. mars og inneholder bl.a. forslag om at Stortinget skal be Regjeringen legge fram planer i proposisjonen om Jordbruksoppkjøret for 2001-2002 som forventes å komme til Stortinget 26. mai. Stortinget rekker ikke å ta stilling til dette forslag før proposisjonen legges fram. Dette skyldes at Landbruksdepartementet har brukt 6 uker på å besvare komiteens brev med anmodning om å kommentere det framlagte dokument. Dette medlem finner det svært beklagelig at Stortinget på denne måte blir forhindret i å behandle private forslag på forsvarlig måte.

Dette medlem har merket seg at departementet ifølge brev datert 9. mai 2001 vil omtale mattrygghet i relasjon til landbrukspolitikken i proposisjonen om årets jordbruksoppkjøret. Videre viser departementet til at den planlagte evaluering av den utvidede EØS-avtalen vil bli lagt fram som forutsatt innen utgangen av 2001, og at denne tidsplan ikke blir endret. Dette medlem vil vise til at denne evaluering ble vedtatt av Stortinget i 1998, og mener at det siste årets erfaringer med kugalskap og munn- og klovsyke i Europa burde påskyndet en egen sak til Stortinget. Dette medlem har merket seg at andre land har iverksatt en full gjennomgang av sin landbruks- og handelspolitikk. De norske erfaringene knyttet til dyrehelseproblemene i EU-land burde gi grunnlag for å involvere Stortinget i drøftinger om nasjonalt og internasjonalt regelverk for handelen med husdyr og med matvarer som kan føre med seg smittestoffer.

Dette medlem vil særlig vise til departementets brev til komiteen datert 9. mai 2001 der det opplyses at Norge deltar aktivt i det omfattende arbeidet som er satt i gang i EU med å forbedre regelverket for å sikre mattrygghet. Regjeringen har ikke gjort kjent hva de 84 EU-prosjektene handler om, og om noen av de forhold som tas opp i dette dokument omhandles. Dette medlem har gjennom media registrert at ledende politikere innen EU har vært opptatt bl.a. av at transport av levende dyr må begrenses for å redusere smit-

terisiko. Dette medlem mener Norge må ta initiativ slik at den debatt som foregår også fører til konkrete endringer i de overordnede avtaler som regulerer den internasjonale handelen.

Dette medlem vil vise til at vår reservasjonsrett i forhold til nye EU-direktiv samt de sikkerhetsklausuler for helse og miljø som finnes i EØS-avtalen og WTO-avtalen har kommet i sterk fokus. Ikke minst i forbindelse med debatten om matsminkedirektivene som ble hastebehandlet i Stortinget i vinter. I proposisjonen som ble lagt fram, erkjente Regjeringen at helse- og sikkerhetsrisikoen vil øke som følge av den økede bruk av tilsetningsstoffer som direktivene åpnet for, men at man ikke våget å benytte seg av reservasjonsretten som er forhandlet fram, av frykt for mottiltak fra EU mot norsk eksport. Debatten avdekket at det finnes lite eksakt kunnskap om rettstilstanden på dette område. Også i debatten om tiltak mot kugalskap og munn- og klovsyke har usikkerheten omkring omfanget av mulige mottiltak mot våre eventuelle beskyttelsestiltak blitt et hovedtema. Dette medlem mener det må slås fast i våre handelsavtaler det vi tidligere har trodd var et hovedprinsipp, nemlig at hensynet til miljøet samt dyre- og folkehelse skal kunne ivaretas uten fare for økonomiske eller handelsmessige represalier. Det må også bli presisert i avtaleverket at føre var-prinsippet skal kunne legges til grunn ved den enkelte nasjons vurderinger. Ut fra den senere tids erfaringer mener dette medlem det må etableres en klageinstans knyttet til EØS-avtalen som raskt avgjør konflikter om økonomiske mottiltak for å unngå at den sterkeste rett skal være hovedregelen. En klage må kunne avgjøres før mottiltak settes i verk.

Dette medlem har merket seg at Regjeringen mener at WTO-avtalen ikke i samme grad som EØS-avtalen kan hindre landene i å beskytte seg mot for eksempel smitterisiko ved ensidige beskyttelsestiltak. Dette medlem mener bestemt at WTO-avtalens hovedformål om billigere matvarer har sterkt medvirket til den økte og uoversiktlige handel som er en hovedårsak til de dyrekatastrofer vi nå har sett. Derfor må denne WTO-avtalen gjennomgås før den blir utvidet, for å sikre at handel kan foregå uten at smittehindringer må fjernes.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til å reformere EØS- og WTO-avtalen slik at

- matvaretrygghet og dyre- og folkehelse blir bedre ivaretatt
- føre var-prinsippet kan legges til grunn ved nasjonale tiltak for å ivareta miljø og dyre- og folkehelse.
- det etableres en rettslig mekanisme innen EØS-avtalen for raskt å behandle klager på beskyttelsestiltak og mottiltak på disse."

FORSLAG FRA MINDRETALL**Forslag fra Senterpartiet:**

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til å reformere EØS- og WTO-avtalen slik at

- matvaretrygghet og dyre- og folkehelse blir bedre ivaretatt
- føre var-prinsippet kan legges til grunn ved nasjonale tiltak for å ivareta miljø og dyre- og folkehelse.
- det etableres en rettslig mekanisme innen EØS-avtalen for raskt å behandle klager på beskyttelses-tiltak og mottiltak på disse.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:72 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund om å gjennomføre tiltak slik at hensynet til matvaretrygghet og dyre- og folkehelse blir bedre ivaretatt i Norges handelsavtaler med andre land - bifalles ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 28. mai 2001

Morten Lund
leder

Øystein Hedstrøm
ordfører

Kjell Opseth
sekretær

Vedlegg**Brev fra Landbruksdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 9. mai 2001****Vedrørende Dokument nr. 8:72 (2000-2001)**

Jeg viser til brev av 27. mars 2001 fra Næringskomiteen vedrørende forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund om å treffe tiltak slik at hensynet til mattrygghet og dyre- og folkehelse blir bedre ivaretatt i Norges handelsavtaler med andre land. Videre foreslås det at planer for nasjonale tiltak legges frem i proposisjonen om jordbruksoppgjøret for 2001-2002.

EØS-avtalen

Da regjeringen Bondevik høsten 1998 fremmet forslag om å utvide EØS-avtalen, jfr. St.prp. nr. 6 (1998-1999) Om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 69/98 om endring av EØS-avtalens vedlegg I (Veterinære og plantesanitære forhold), la den regjeringen bla følgende forutsetninger til grunn:

- Det settes av tilstrekkelige ressurser til effektiv gjennomføring av nødvendige nasjonale kontrolltiltak
- Sikkerhetsklausulen skal brukes aktivt dersom folke- eller dyrehelsen er satt i fare
- De nasjonale tiltakene evalueres fortløpende.
- Regjeringen skal innen utgangen av 2001 legge frem for Stortinget en totalvurdering av det nye regelverket og smittesituasjonen, sammen med forslag til endringer som måtte være nødvendige.

Landbruksdepartementet bemerker at finansieringen av nødvendige nasjonale kontrolltiltak som følge av den utvidede EØS-avtalen dekkes innenfor rammen av overføringene til etatene i forbindelse med de årlige budsjettproposisjoner. Landbruksdepartementet viser til at mattrygghet sett i relasjon til landbrukspolitikken også vil bli behandlet i proposisjonen om årets jordbruksoppgjør.

Som en konsekvens av den forrige regjeringens forutsetning om en totalvurdering av den utvidede EØS-avtalen, startet evalueringsarbeidet opp allerede høsten 1999 med en egevaluering av berørte etater og institusjoner. I den fasen som nå pågår er en ekstern gruppe med medlemmer også fra andre nordiske land oppnevnt for å foreta en evaluering. Denne gruppen vil avlegge rapport innen 1. juli 2001, slik at Regjeringen som forutsatt kan komme tilbake til Stortinget med resultatet og konklusjoner til høsten. Rapporten vil inneholde en vurdering av regelverk, kontrolltiltak, bruk av sikkerhetsklausulen, nasjonale tiltak med videre. Stortinget vil på dette grunnlaget kunne ta stilling til om dagens ordning totalt sett er tilfredsstillende.

For å sikre den norske dyrehelsen i forbindelse med spredningen av munn- og klauvsyke i Storbritannia og deler av Europa, iverksatte Norge tidligere i år strengere sikkerhetstiltak enn i EØS-området for øvrig. Det ble blant annet innført totalforbud mot import av

levende dyr og animalske produkter fra EU og EFTA-landene. Norge gjennomførte disse tiltakene med henvisning til nettopp sikkerhetsklausulene i den utvidede EØS-avtalen, jfr EØS-avtalen, vedlegg 1, kapittel 1, innledende del pkt. 3a. Med hjemmet i samme sikkerhetsklausul har Norge også innført andre tiltak mot Kugalskap/BSE.

Utviklingen i EU på mattrygghetsområde

Landbruksdepartementet vil i denne sammenheng påpeke at EU-kommisjonen trapper opp og omorganiserer sin virksomhet på mattrygghetsområdet. Alt ansvar for folke-, dyre- og plantehelsen er blitt samlet i ett direktoratet. Ved etableringen av den nye organisasjonsmodellen gjennomfører EU en helkjedetenkning som skal sikre trygge matvarer i et "jord/fjord til bord" perspektiv. I tillegg etableres et uavhengig rådgivende organ (EFA-European Food Authority) som særlig skal gjennomføre risikovurderinger og gi faglige og vitenskapelige råd.

EU arbeider også med å utvikle et helt nytt regelverk på matområdet som tar opp i seg de foran nevnte prinsipper gjennom bestemmelser som sikrer en helhetlig kontroll gjennom hele kjeden fra og med før til og med forbrukerferdig vare.

Samtidig organiserer EU en rekke ulike prosjekter (i alt 84) i forbindelse med regelverksforbedringer for å sikre mattrygghet. Norge deltar i dette arbeidet. Praktisk talt alle disse prosjektene innebærer innstramninger i regelverket.

Katastrofefond

EUs medlemsstater vil normalt få dekket store deler av sine utgifter i forbindelse med bekjempelse av større utbrudd av såkalte eksotiske sykdommer som for eksempel munn- og klauvsvyke. De finansielle ordningene i EU er imidlertid i dag ikke del av EØS-avtalen.

For Norges del må derfor utgifter av den art som følger av utbrudd av husdyrsjukdommer dekkes nasjonalt.

Forslaget om avgift på import av husdyr og produkter vil virke konkurransevridende og vil antas å være i strid med de internasjonale avtaler Norge har inngått. Norge som nettoeksportør av mat bør neppe innføre avgifter på animalske produkter i strid med de gjeldende handelsavtalene. Det innføres i meget liten grad levende husdyr til landet og selv med en viss økning i importen vil inntektene ikke kunne bli store nok til å bygge opp et fond.

Erstatninger ved tiltak som det offentlige pålegger husdyreiere, med hjemmel i husdyrloven, er hittil belastet kap. 1107, post 73 (overslagsbevilgning). Alternativ til denne ordningen kan eventuelt være større grad av private forsikringsordninger, noe som ikke er vurdert hensiktsmessig pr. i dag.

Konklusjon

Spørsmål knyttet til EØS-avtalen reist i Dokument nr. 8:72 (2000-2001) av 27. mars d.å. av representantene Enoksen og Lund henvises til totalvurderingen av denne avtalen, som skal legges frem for Stortinget innen utgangen av år 2001, slik som foreslått av Bondevikregjeringen i St.prp. nr. 6 (1998-99).

WTO

Når det gjelder WTO- og SPS-avtalene, så er disse avtalene, sammenlignet med EØS-avtalen, mindre detaljerte og ikke i samme grad direkte bindende med hensyn til konkrete krav til produkter og med hensyn til formelle beskravninger for landenes rett til å beskytte seg. Utviklingen av disse avtalene er en løpende prosess over flere år. Norge arbeider sammen med andre like-sinnede, blant andre EU, for å få til ordninger som ikke skaper illegitime handelshindre, men som samtidig ivaretar hensynet til en god plante-, dyre- og folkehelse.

Jeg beklager at det har tatt lang tid å besvare denne saken.